

9. Maliyyə nəzarəti orqanları.

Maliyyə nəzarəti cəmiyyətin iqtisadi həyatının müxtəlif sahələrində və təsərrüfatın ayrı – ayrı səviyyələrində irəli sürülən tələblərə uyğun idarə edilməsini təşkil etmək üçün mürəkkəb və cürbəcür məsələləri həll edir.

Maliyyə nəzarətinin həyata keçirildiyi obyektlərdən aslı olaraq, dövlət, ictimai, təsərrüfatdaxili və müstəqil (auditor) maliyyə nəzarəti kimi fərqlənir. Dövlət maliyyə nəzarəti ümumdövlət və idarələr tərəfindən həyata keçirilir.

Ümumdövlət maliyyə nəzarəti dövlət hakimiyyət orqanları, icra təcili orqanları, maliyyə, vergi, kredit, sığorta təşkilatları, komitə, baş idarələr, yerli hakimiyyət orqanlarının maliyyə xidməti şöbələri, kooperativ və ictimai birliklərin təftiş komissiyaları tərəfindən həyata keçirilir. O nəzarət edilən obyektlərə idarəetməlik təbəçiliyindən aslı olmayaraq yönəldilir.

İdarə maliyyə nəzarəti, nazirliyin şöbələri, şirkətlər, yerli hakimiyyət orqanları idarələri və s. tərəfindən aparılır. Onun obyektləri müəssisə və idarələrin maliyyə və maliyyə fəaliyyəti hesab edilir.

Təsərrüfatdaxili maliyyə nəzarəti müəssisə idarə və təşkilatlarında iqtisadiyyata xidmət edənlər (mühasibat, maliyyə şöbəsi və s.) tərəfindən həyata keçirilir. Burada nəzarət obyekti müəssisə və təşkilatın özünün təsərrüfat və maliyyə fəaliyyəti və eləcə də onun ayrı – ayrı sahələri (şöbələr, sektor, filiallar, sahələr) hesab edilir.

İctimai maliyyə nəzarəti əvvəlcə və kollektivlik əsasında ayrı – ayrı fiziki şəxslər (mütəxəssislər) tərəfindən aparılır. Nəzarət obyekti yoxlayıcı qarşısında qoyulan konkret məsələlərdən aslıdır.

Müstəqil maliyyə nəzarəti ixtisaslaşdırılmış auditor, firma və xidmətləri həyata keçirirlər.

Ölkənin qanunverici hakimiyyət orqanları xalq təsərrüfatının sosial inkişaf proqnozlarını, dövlət büdcəsinin icrası üzrə hesabatları müzakirə və təsdiq edən zaman həyata keçirirlər. Onlar dövlət vəsaitlərinin qanunauyğun, səmərəli istifadə olunmasında xərclərin məqsədə uyğun xərclənməsinə nəzarət edir. Qanunverici hakimiyyət orqanları maliyyə nəzarətini komitə və komissiyalar, xüsusi ilə proqnoz və maliyyə – büdcə komissiyaları vasitəsilə icra edirlər.

Büdcə vəsaitlərinin ödəməndlərin səfərbər edilməsi və istifadə olunması prosesinə Maliyyə Nazirliyinin əhbərlik etdiyi maliyyə orqanları nəzarət edir və nəzarətin bu növü büdcə nəzarəti adlanır.

Respublika Maliyyə Nazirliyinin aparatı tərkibində nəzarət idarəsi, sahə maliyyə orqanlarında isə baş təftişçi nəzarətçilər aparatı fəaliyyət göstərir. Təftiş nəzarət idarəsi və təftişçi – nəzarətçilər aparatı müəssisə, idarə və təşkilatların istehsal maliyyə fəaliyyətinin bütün növ təftişini aparır.

Kredit təşkilatları maliyyə nəzarətini ssudanın verilməsi və geri qaytarılması zamanı həyata keçirirlər.

Dövlət komissiyaları, dövlət komitələri, nazirlik və baş idarələr, yerli icra hakimiyyəti orqanlarının şöbələri maliyyə nəzarətini xüsusi təftiş aparatı vasitəsilə həyata keçirirlər.